

עיבור השנה ואדר שני

רב דניאל שטיין

א. גמ' ר"ה (כא.) - שלח ליה רב הונא בר אבין לרבא כד חזית דמשכה תקופת טבת עד שיתסר בניסן עברה לההיא שתא, ולא תחוש לה, דכתיב שמור את חדש האביב שמור אביב של תקופה שיהא בחדש ניסן.

ב. גמ' סנהדרין (יא:) - תנו רבנן על שלשה דברים מעברין את השנה על האביב, ועל פירות האילן, ועל התקופה. [פרש"י - על האביב - אם לא בישלה התבואה מעברין, דקרא כתיב בחדש האביב, ואית דמפרשים לפי שאין להם מהיכן להקריב העומר וכו'. ועל פירות האילן - אם מתאחר בישולם יותר מזמן העצרת מעברין, שעצרת זמן הבאת ביכורים וכו' ואם לא יביאם בכואו לרגל צריך לטרוח ולעלות פעם אחרת. ועל התקופה - בין על תקופת תמוז שמתעכבת ונמשכת, שאין תקופת תשרי נופלת עד עבור חג מעברין].

ג. רמב"ם (פ"ד קדה"ח ה"ב-ה') - על שלשה סימנין מעברין את השנה, על התקופה ועל האביב ועל פירות האילן, כיצד בית דין מחשבין ויודעין אם תהיה תקופת ניסן בששה עשר בניסן או אחר זמן זה מעברין אותה השנה וכו', וכן אם ראו בית דין שעדיין לא הגיע האביב אלא עדיין אפל הוא, ולא צמחו פירות האילן שדרכן לצמוח בזמן הפסח וכו' ואלו הן הדברים שהן העיקר שמעברין בשבילן כדי להיות השנים שני חמה. ויש שם דברים אחרים שהיו בית דין מעברין בשבילן מפני הצורך, ואלו הן, מפני הדרכים שאינן מתוקנן ואין העם יכולין לעלות מעברין את השנה עד שיפסקו הגשמים ויתקנו הדרכים.

ד. גמ' ר"ה (כ.) - יכול כשם שמעברין את השנה לצורך כך מעברין את החדש לצורך, תלמוד לומר אהחדש הזה לכם ראש חדשים כזה ראה וקדש. [פרש"י - כשם שמעברין את השנה לצורך - מפני האביב והתקופה ופירות האילן].

ה. גמ' סנהדרין (יב.) - תנו רבנן אין מעברין את השנה לפני ראש השנה, ואם עיברה אינה מעוברת, אבל מפני הדחק מעברין אותה אחר ראש השנה מיד, ואף על פי כן אין מעברין אלא אדר. [תוס' הרא"ש - משום וכו' דכתיב בחדש שנים עשר הוא חדש אדר, אי נמי וכו' ומה חדש מעברין אותו ביום אחרון אף שנה בחדש אחרון, אי נמי משום דבחדש הסמוך לניסן איפשר לעמוד על האביב ופירות האילן].

ו. גמ' ערכין (לא.) - המוכר בית בבתי ערי חומה הרי זה גואל מיד וגואל כל שנים עשר חדש וכו', מונין שנה אלא משעה שמכר, שנאמר עד מלאת לו שנה, כשהוא אומר תמימה להביא את חדש העיבור וכו'. עד תום שנת ממכרו וכו' ההוא מיבעי ליה שנת ממכרו שלו ולא שנת של מנין עולם, וימים מיבעי להו למעת לעת, דאי מעד תום שנת ממכרו, הוה אמינא, מיום ליום אין, מעת לעת לא, כתב רחמנא ימים.

ז. גמ' ערכין (יח:) - ת"ר שנה האמורה בקדשים, שנה האמורה בבתי ערי חומה, שתי שנים שבשדה אחוזה, ושש שנים שבעבד עברי, וכן שבבן ושבת כולן מעת לעת.

ח. שטמ"ק ערכין (לא: אות ח') - משמע הכא דבכל דוכתא לא בעינן שנים שלמות מיום אל יום אלא היכא דגמרינן שנה מבתי ערי חומה, ותימה לה"ר אלהן מנ"ל ד"יג ויום אחד בעינן שלימות מיום אל יום, ות"י דשמא הוא הלכה למשה מסיני אי נמי מבן עשרים של יוצא צבא שהוא זמן לעונש של מעלה כתיב שנה ושמרינן שנה שנה מבתי ערי חומה וכי היכי דלעונשין של מעלה בעינן שיהו שלמות מיום אל יום ה"ה בעונשין של מטה. הרא"ש.

ט. ירושלמי כתובות (פ"א ה"ב) - בת שלש שנים ויום אחד ונמליכן ב"ד לעוברו הבתולין חוזרין ואם לאו אין הבתולין חוזרין.

י. גמ' ברכות (נח:) - אמר רב אין המת משתכח מן הלב אלא לאחר שנים עשר חדש.

יא. תוס' ערכין (לא.) ד"ה מיום - במס' נדה (מז:): פירש ה"ר ר' אלהנן דדוקא בבתי ערי חומה בעינן מעת לעת לשעות אבל אינך דהתם דמצי למימר דאזלינן בהן בתר שנים שלהם ולא בתר שנות עולם ככולהו לא בעינן מעת לעת לשעות דבבתי ערי חומה דוקא הוא דגלי ליה קרא אבל דאינך לא והתוס' כתבו כאן הוא הדין ככולהו בעינן מעת לעת לשעות דילפינן שנה שנה מבתי ערי חומה.

יב. גמ' מגילה (ה.) - מנין שאין מחשבין שעות לחדשים שנאמר בעד חדש ימים ימים אתה מחשב לחדשים, ואי אתה מחשב שעות לחדשים.

יג. גמ' נדרים (סג.) - קונם יין שאיני טועם לשנה, נתעברה השנה אסור בה ובעיבורה, עד ראש אדר עד ראש אדר הראשון, עד סוף אדר עד סוף אדר הראשון וכו', אלמא סתמא דאדר דקאמר ראשון הוא, לימא מתני' רבי יהודה היא, דתניא אדר הראשון כותב אדר הראשון, אדר שני כותב אדר סתם דברי ר"מ, ר' יהודה אומר אדר הראשון כותב סתם, אדר שני כותב תיניין.

יד. שו"ע (יו"ד סי' ר"כ סע' ח') - אמר עד ר"ח אדר עד ר"ח אדר ראשון וכו' ולהרמב"ם וכו' אסור עד ראש חדש אדר שני.

טו. שו"ע (או"ח סי' תקס"ח סע' ז') - כשאירע יום שמת אביו או אמו באדר, והשנה מעוברת, יתענה באדר ב'. הגה: ויש אומרים דיתענה בראשון אם לא שמת בשנת העיבור באדר שני דאז נוהגים להתענות בשני וכן המנהג להתענות בראשון, מיהו יש מחמירין להתענות בשניהם.

טז. גמ' מגילה (ו:) - קראו את המגילה באדר הראשון ונתעברה השנה קורין אותה באדר שני. אין בין אדר הראשון לאדר השני אלא קריאת המגילה, ומתנות לאביונים וכו', הא לענין הספד ותענית זה וזה שוין וכו' מסמך גאולה לגאולה עדיף.

יז. שו"ע (סי' נ"ה סע' י') - אם נער אחד נולד בכ"ט לאדר ראשון משנה מעוברת, ונער אחד נולד באדר שני באחד בו, ושנת י"ג אינה מעוברת, אותו שנולד בכ"ט לאדר הראשון צריך להמתין עד כ"ט לאדר בשנת י"ג להיות בן י"ג שנה, ואותו שנולד אחריו באחד באדר השני יהיה בן י"ג שנה כיון שהגיע אחד באדר של שנת י"ג. הג"ה: ומי שנולד באדר ונעשה בר מצוה בשנת העיבור אינו נעשה בר מצוה עד אדר השני. [משנ"ב (ס"ק מ"ג) - אבל אם בשנת י"ג היה ג"כ עיבור אז בודאי היינו אומרים הנולד בראשון יהיה בר מצוה באדר ראשון והשני באדר שני (הסכמת אחרונים דלא כמגן אברהם)].